

KÖZMŰVELŐDÉSI, TÁRSADALMI, GAZDÁSZATI, IPARI, KERESKEDELMI ÉS NEVELÉSÜGYI HETILAP; EGYSZERSMIND BARSMECYE ÉS A MEGYEI TANFELÜGYELŐSÉG HIVATALOS KÖZLÖNYE.

MEGJELEN:

hetenként egyszer, vasárnap.

Egyes számok 20 krajczárjával kaphatók könyvkereskedésekben.

A kéziratok a szerkesztőséghez, pénzek s reklamációk a kiadó-hivatalhoz utasítandók.

Kéziratok vissza nem adatnak.

Előfizetési feltételek.

Vidéken és Léván házhoz küldve:

Egy évre . . . . . 5 frt — kr.

Hat hóra . . . . . 2 frt 50 kr.

Előfizetési pénzek postautalvánnyal is küldhetők.

Hirdetéselek.

Hivatalos hirdetések díja a bélyeg-illetékkel együtt: 1—100 szög 1 frt 30 kr, a 100-on fölül minden szó 1 krajczár számítatik. E hirdetések után járó díj előlegesen küldendő be.

Magán hirdetések: négy hasábos petit sor egyszeri közléseért 7 kr, kétszeriért 6 kr, többszöriért 5 kr. — Bélyegdíj minden egyes beiktatásért 30 kr.

A nyilttérben: minden három hasábos garmond sor díja 20 kr.

A gymnázium ügye.

Mozgató és indító erő nélkül minden dolog, minden ügy vesztegel!

A lévai főgymnázium ügye is csak úgy vihető teljesedésbe, ha az e célra szervezett bizottság, megindítja a szükséges akciókat és tapintatosan választott utakon, megállapodás nélkül, erélyvel vezeti azt célja, rendeltetése felé.

A főgymn. ügy keresztülvitelére választott lévai bizottság teendőihez kívánunk ezuttal, habár csak általánosságban is, hozzászólni.

Főgymnáziumunk, a kultusminiszter ur által adandó tanerőkkel, szellemi tekintetben már biztosítva van. Nekünk csupán az intézeti helyiség előállításáról kell gondoskodnunk.

Az igen tisztelt bizottság, a jól fölfogott szent ügy érdekében, utasítással bír arra nézve, hogy az intézeti helyiség fölépítéséhez teremtsen elő a megkívánt összeget, — teremtsen elő annyi pénzt, a mennyi a megye törvhatósági bizottsága által e célra megszavazott 8000 frt-hoz még szükségeltetik.

E nehéz, de szép feladat minélelőbbi megoldhatása szempontjából, legyen szabad ajánlanunk, hogy a bizottság, — a teendők s eszközök meghatározásaszerént — speciális utasítással a el az arattermett tagokat, kik „Végrehajtó bizottság” czimén törekedjenek a főbizottság intenczióit megvalósítani.

E végrehajtó bizottság szervezkedjék úgy, s a legnagyobb buzgalommal azon legyen, hogy a rábizott szép ügynek megnyerje a megye vezérferfiát, s ezekkel karöltve siessen kieszközölni, hogy a már megszavazott 8000 frt folyóvátételét a belügyi kormány okvetlenül engedélyezze.

Elkerülhetlenül szükségesnek tartjuk a „Végrehajtó bizottság” szervezését, mert az ebbe beválasztott legalkalmasabb egyének, külön-külön ténykedési körrel fölruházva, gyorsabb és sikeresebb eredményre jutnak.

A végrehajtó bizottság legyen pl. 3—4 csoportra osztva és mindenik csoport speciális teendőkkel bizassék meg; szóval, legyen meghatározva: kinek mi a teendője s mik esz közei?

Egyik csoport a miniszterium és megyei intéző körökben, másik társadalmi uton a megyei közönségnél, a harmadik a lévai gymnázium egykori növendékeiből tekintélyessé vált egyének között, a negyedik pedig Léva város körében fejtsen ki lelkes akciókat.

Többben vannak oly nevezetes férfiak, kik egykoron a lévai gymnáziumban szereztek meg szellemi kincseik alaptökéit s kik ma a tudomány magas fokán, hírnév, vagyon és befolyás közepette bizonynyára nem vetnék meg, sőt hazafias kegyelettel teljesítenék a végrehajtó-bizottság azon őszinte kérését, hogy szellemiségük egykori kicsiny műhelyének megnagyobbitására — tőlük telhetőleg — pénzáldozatot hozzanak.

Azon lévai szülők, kik gyermekeiket a gymnáziumban neveltetik, szintén fognak pénzáldozattal járulni az építkezés költségeihez. Csak iparkodjék velök a bizottság beláttatni, hogy ezeknek a lévai főgymnázium sok tekintetben válik előnyükre.

Mert gyermekeik erkölcsi és tudománybeli előhaladását itt helyben, s a mi fő:

személyesen mozdíthatják elő; az iskolázási költségek pedig, idehaza sokkal kevesebbe kerülnek, mint idegen és nagyobb városban.

Már pedig e két nagy előny élvezhetéseért, minden intelligens szülőnek erkölcsi kötelessége oly pénzáldozatot hozni, mely gyermekei s késő unokái számára dusan kamatozó szellemi tőke gyanánt tekinthető.

Sokat tehet még a végr. bizottság társadalmi uton is: rendezzen jótékonycélu mulatóságokat, hangversenyt, műkedvelői előadást stb. A közönség az élvezetet egyébként is megfizeti; oly élvezettől pedig, melynek díja saját javára fog kamatozni, vajjon ki tartoztatná vissza magát?

És ha mindezen s más egyéb, nemes esz-közök fölhasználása mellett sem volna lehetséges teljesen kikerekíteni az építkezés költségeit: az esetben, mint legvégső fórumra, Léva város közönségének hazafiságára kell appellálnunk, mely a hiányzó összeget, hagyományos áldozatkész-ségével fogja, ha másként nem, legalább adó-pótlékkal előteremteni.

Ily szervezettel hisszük, hogy a végrehajtó bizottság a lehető legrövidebb idő alatt fényes sikerrel fogja megoldhatni nemes feladatát.

Lelkesítse a bizottságot, az intézőköröket és a nagy közönséget azon édes öntudat, hogy ha a közelmúltban már több, üdvös intézménynek tudtunk és bírtunk viruló életet adni önerőnkkel: mennyivel inkább kell fölkarolnunk s vállvetett hazafisággal diadalra juttatnunk azon szent ügyet, mely főgymnáziumunk fölvirágoztatása által hivatva van, megyénk kulturáját s ezzel kapcsolatban, anyagi jólétünket is a mai művelt kor színvonalára fölemelni.

A csipke-ipar.

Irta: Angyal Béla.

III.

Az osztrák kereskedelmi miniszter 1878-ban ez ügyet kezébe vette s a bécsi osztr. muzeummal egybekapcsolt műipartanodánál ösztöndíjakat alapított oly tanulók és nők részére, kik a műcsipke-rajzolásban képezik ki magukat, mert a „Central Verein” igen helyesen hangsúlyozta azt, hogy a tökéletes stylszerűség és művészi szépség azon faktor, mely értékesebbé teszi a kézi csipkét a gépi termelés ellenében, s hogy a munkaerőnek nagy elfeésérelése volna azon körülmény, ha a végtelen fáradtság a gépiterméknek naturalistikus dívmustráira pazaroltatnék.

Ezen rajztanodával egy ugyanazon vezetés alatt levő csipkeverő tanfolyam alapított, hogy a rajztervezés és a csipke kivitelére vonatkozó művészi és technikai erők karöltve képeztessenek, s melybe csakis a már igen nagy kézi ügyességgel bíró csipkeverő nők vétetnek föl s legmagasabb művészi kiképeztetést s tanítónői alkalmazást nyernek. Az ugynevezett „Dilet-tansokat” azonban ez intézettől szigorúan távol tartják. De még vámpolitikai szempontból is oda hatnak szomszédaink, hogy iparukat minden áron emeljék. Így például rövid ideje annak, hogy Austria összes csipke gyárosai általános kérvényt nyújtottak be az osztr. képviselőházhoz azon kérelemmel, hogy iparuk javára, mely jobbára még háziiparilag üzetik, az eddig érvényes sulyvám helyett, értékvám hozassék be, amint hogy az Belgium, Franciaország, sőt már Éjszakamerikában, az ottani csipkeipar védelmére már be is van hozva. Az osztrák csipkeipar állása azon drasztikus példával lett illusztrálva, hogy 100 kiló 50.000 frt értékű csipke Ausztriában 160 frt bevételi sulyvámval van terhelve, Franciaországban pedig az értékvám szerént ugyanazért 5000 frt behozatali vámot fizetnek. Tekintve hogy a külföldről Ausztriába évenként bevitt csipke értéke 5—5 millió forintot képvisel, nem csodálkozhatunk ezen iparosok törekvésén, mely az állam és saját na-

gyobb hasznukon kívül, még a szegény munkásnők helyzetét is állandóbban javítaná, mint bármely más segély.

Elismert tény az: hogy a csipkeveréssel foglalkozó néposztály nagy nyomorral küzd nálunk, de elismert tény az is, hogy munkájuk kezdetleges, tökéletlen. Ha segíteni akarunk, mindkét tényezőt figyelembe kell venni. Ha a sanyaru állapotunk segíteni, a munkát kell javítani.

Igen gyakran lehet olyféle nyilatkozatokat hallani, hogy mintán a csipke pusztán a divat tárgya, tehát mulandó életi is; hogy ma virágzó, keresett, s talán holnap elfeledett, eldobott lesz, s ennek következtében az annak vezetésére vonatkozó minden törekvés — a dolog természeténél fogva — kétséges eredményt ígér s előbb-utóbb, a divat változásával, munkahiány és szükségességgel végződik. E nézetben nem osztozhatunk, s mint fentebb, a történelemre hivatkozunk.

A csipke mint ilyen — nem divat, — hanem műiparág, s ha alkalmazásának formái, a díszítés stylje, a technika módja változik is, de maga sohasem. Mióta ismeretes lett, birodalmát mindég és mindég nagyobbitotta.

Az első és legnagyobb esapást ez iparra a franczia forradalom mérte; a souverain nép akkor az aristokratát látta és üldözte benne, s üldözésével éppen önmagát, azaz a legszegényebb munkásosztályt sújtotta.

Barsmegye közig. bizottságának gyűlése.

Az alispáni jelentés tudomásul vétele után még a következő fontosabb ügyek kerültek tárgyalás alá:

II. A verekélyi távirádaállomáshoz tartozó községek küldöncdij-szabványa ujonnan átvizsgáltatván, az a helyi viszonyoknak megfelelőleg állapítatott meg.

III. A postaigazgató előterjesztése folytán a Jálnán, Geletneken, Nagy-Lócsán és Pilán fölláttatni szándékolt postahivatalok, s az illető kézbesítési körök megállapítása iránti tárgyalások elrendeltettek.

IV. A főorvosi jelentések az egészségi állapotot teljesen kielégítőnek tántették elő.

V. A kir. adófelügyelő jelentése szerint ápril-havában egyenes adófejtében befolyt: 19,527 frt 79 kr. Ezen levonás betudásával az egyenes adók cziméni tartozás áprilhó végével 582,794 frt 76 krt teszen.

Hadmentességdíj czimén áprilhóban befolyt 361 frt 01 kr., e czimén áprilhó végével mutatkozik hátralék 59,247 frt 1 1/2 kr.

Tekintve ezen tetemes adóhátralékokat: a közigazgatási bizottság a kir. adófelügyelő előterjesztése folytán, a végrehajtást az ingó vagyonnal nem bíró adóhátralékosokkal szemben, a f. évi függőtermésre, mint ingatlanra elrendelte, s a további teendők iránt a kir. adófelügyelőt utasította.

VI. A kir. tanfelügyelő jelentéséből értesülvén a bizottság, hogy a garami járás néhány iskolájában a magyar nyelv oktatására nem fordítatik kellő gond, sőt néhány tanító a magyar nyelvet nem is bírja, ennél fogva a kir. tanfelügyelő az ellenőrzésnek folytonos s éber gyakorlására utasította oly hozzáadással, miszerént a magyar nyelv művelését és terjesztését tekintve, évnegyedenként kimerítő jelentést tegyen, hogy a közigazgatási bizottság esetéről-esetre a szükséges intézkedéseket megtehesse.

Ugyan ez alkalomból a kir. tanfelügyelő indokolt előterjesztése folytán, a magyar nyelv sikeres oktatásával kiválóan kitűnt, alábbi megnevezett tanítók a nungu. m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszteriumhoz jutalmazásra fölterjesztettek; és pedig:

1. Gergelyi Rezső, kistapolcsányi rom. kath. tanító 30 frt.
2. Strbik Károly ar-maróthi rom. kath. tanító 30 frt.
3. Lábay Gyula, zsarnóczi rom. kath. tanító 35 frt.
4. Török László, thaszári rom. kath. tanító 25 frt. — továbbá:

Bibzai Janka és Riszner Ludmilla újbányai községi tanítónők egyenként 15 frt jutalmazásra.

Végre a kir. tanfelügyelő bejelentette, miszerént a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterium a szódoói községi iskolának 76 frt, s a vichnye-peszterényi 3 községi iskolának 700 frt államegélyt utalványozott. Ezzel az ülés befejeztetett

Különfélék.

— **Adakozás.** B a l o g h János síremlékére gyűjtött összeghez újabb járult H r u s k a József 1 frt-tal. — Az eddig begyűjtött összeg: 44 frt 30 kr. A gyűjtést jövő héten végén beárjuk, s a szerkesztőségünkhez addig érkezett összeget Bars megye alispáni hivatalához fogjuk, további intézkedés végett áthelyezni.

— **Holdkóros.** Folyó hó 26-án este 10 órakor Léván, a Hegyalatti utcában egy csoport ember félelem s izgatottság között bántott egy 14 éves szerencsétlen, holdkóros fiút, ki egész könnyedén járt-kelt a háztetőn. Mint értesülünk orvosi vizsgálat alá fog vétetni; az érdekes szakvéleményről értesíteni fogjuk közönségünket.

— **Oroszországból a panszlávismus rajongói** által kiűzött zsidók egyes csoportokba már bevonultak hazánk felső vidékeire is. Leginkább Szatmár-, Ugoesa-, Zemplén és Zólyom megyék területén találhatni e vándorló üldözötteket, kik mind rongyosak és nyomorult kinézésűek. Maguk a magyarországi zsidók is idegenkednek betöbbedül hitsorsosuktól, kik cyrill-betűs iratokkal kezükben jelennek meg a hatóságok előtt. A nem izraelita lakóság pedig annyira ellenszenvez e hivatalos vendégekkel, hogy tömegesebb bevándorlás esetére zavaroktól és lázongásoktól lehet félnünk Bizony, kívánatos: hogy minden tekintetben elszegényedett népünk érdekében jókor tétessenek meg az óvintézkedések, mert a sok ezerre menő, bevándorló zsidók eltartására ez idő szerint — a legjobb akaratunk mellett is — se pénzzel, se kenyérral nem rendelkezhetünk.

— **Az állami tanítóképezdénél a tanfolyam** a jövő tanévtől kezdve, 4 évre terjesztett ki az eddigi 3 év helyett. Az ezt elrendelő miniszteri rendelet és új tantervet nem rég volt alkalmunk a M a g y a r T a n í t ó g y ú j l e t e s o l v a s t a n i. — Részünkről csak helyeselti tudjuk ez új miniszteri rendeletet, mert ezen intézkedés által a karkövetelte óriási tantárgy-halmazt, megerősítés nélkül és alaposabban sajátíthatják el a növendékek; az új 4 évi kurzus alatt különösen több idő jut a nevelés-oktatás gyakorlati elsajátítására is.

— **Mártonfi Pál szintársulatát,** mint ezt nekünk írják, Ar-Maróthon kitartó pártfogásban részesíti a színházkedvelő közönség. A társulat több tagját, mint hivatott színművészt mutatja be levelezünk, s dicsérettel emlékszik meg a tapintatos és buzgó igazgatóról, ki a közönség tetszését és élvezetét szem előtt tartva, a legjobb s legújabb színi termékek előadásával teszi magát a közönség elismerésére méltóvá. A napokban e következő műveket fogják adni: Czifra nyomorúság, Piros bugyellár, Legény bolondja, Káviár, Szép leányok és Mukányi.

— **Zene- és szavalati estélyt** rendez a turóczi-szt.-mártoni állami polgáriskola tanszéklete f. évi május 29-én az intézeti helyiségben. Az estély jövedelme a turóczi megyei nőegylet javára fordítatik. — Örvendünk rajta, hogy a műsorozatba kellő számú magyar darabok vétettek föl, ez bizonyára arról tesz tanúságot, hogy a tanári karnak e tapintatossága ismét egy lépéssel viszi

elő az ottani magyarosodás ügyét. Szép sikert kívánunk e nemes törekvéshez!

— **A lévai fürdőház** érdekében, a torna- és vívóegylet igazgatósága által kibocsátott részvények elfogadásának határideje ma holnap lejár. Ezen egészségügyi tekintetben annyira fontos tényezőre ismételtlen föl hívjuk a művelt közönség figyelmét; s kérjük, hogy a részvények elfogadása körül minél számosabban sorakozzanak. A czélbavett fürdő létrehozatala által ismét egy modern intézménnyel adunk jelt életképességünkről.

— **Nagy Vince,** a lévai 62-ik honvéd zászlóalj derék századosa f. hó 23-án életének 57-ik évében elhunyt. A vele érintkezők benne őszinte jó barátot veszítettek el. — Tetemei Nyitra megyében a szomorfalvi családi sírboltba szállították. Béke poraira!

— **Ipolsághon** az államépítészeti hivatalban, június 12-én, d. e. 9 órakor árlejtés fog tartatni az ottani megyei székház szobapadlózatának és kölépésöknek helyreállítását végett 472 frt 48 kr. előirányzati költséggel. A vállalkozók kötelesek az építési költség 5%-kát bántópenzül előre letenni.

— **Magyar nyelvű póttanfolyamok** az idén is tartatnak, és pedig: L é v á n, Losoncban, Sárospatakon, Baján, Aradon, Kolozsvárt, Székelykeresztúron, Zilahon, Szegeden, Máramaros-Szigeten, Győrött és Szombathelyen. A tanfolyam 6 hétig tart s a résztvevő tanítók 70 krajczáros napidíjban részesülnek.

— **A Trenesén-Zsolnai vasút** kiépítésére engedélyt adott a kormány az osztrák államvasút-társulatnak. E vonalnak a főfelügyelőség által az állam számára részben már kidolgozott tervei, a költségek megtérítése mellett, az osztrák államvasút birtokába mennek át.

— **Egy magyar találmány.** D u s h e g y i Márton tanár találmánya: a „n a p s u g á r f ö l f o g ó“ mint életrevaló készülék kezd szélesebb körben is terjedni. A föltaláló ez előnyös készüléket egy bécsi gyárossal egyetemben, az osztrák tartományokban is szándékozik terjeszteni.

— **Megártott neki a biblia.** Pensylvániában egy Fischer János nevű, 26 éves theológus föltette magában, hogy könyv nélkül megtanulja a bibliát. Hat éven keresztül fáradhatlan buzgalommal tanult s már annyira ment, hogy az ó- és új testamentumból egész könyvek tartalmát elmondotta szó szerént. Két hóval ezelőtt azt állította, hogy július 4-én befejezi a biblia tanulását, azonban 15 nappal ezelőtt érte volna, beleőrült az erőfeszítésbe.

— **A barsm. gazd. egyesület értesítőjének** 1881-ik évfolyamából 1, 2, 3, 4, 5, 7-ik számok kiadóhivatalunk által beváltak 10 krajczal.

— **Jótekonycélú sorsjáték.** A nagy-kanizsai „Kisdednevelő Egyesület“ óvodáinak berendezése és biztosítása czéljából, felsőbb engedéllyel ezüst sorsjátékot rendez. A főnyeremény: 1000 frt értékű, 12 személyre való ezüst asztali készlet. 303 nyeremény van 5000 frt értékben, egy sorsjegy ára: 50 kr., a húzás 1882. decz. 31-én lesz, hatósági ellenőrzés mellett. A nemesszivű emberbarátok pártfogásába ajánljuk e humánus törekvést. Sorsjegyek kaphatók minden postahivatalban, lottógyűjtődékekben stb. — Vajjon: a lévai

főgymnázium érdekében nem lehetne-e hasonló sorsjátékot rendezni? E kérdést ajánljuk gymnáziumi bizottságunk figyelmébe.

— **Vasuti kerek papirból.** Egy amerikai vasút igazgatója jelenti, hogy egy szalókocsi 11 hónapon át több 100 000 amerikai mérföldet futott át, papirból készült kerekken, a nélkül, hogy ezek legkisebb sérülést szenvedtek volna, sőt még egyszer annyi időt fognak kitartani minden javítás nélkül. E jelentés azt is mondja, hogy a vasuti papirkerek jobbak a vaskerekéknél. Az említett vasúttársulattal 4 szalókocsi, 3 háló-kocsi és 12 mozdony van papirkerekkel ellátva.

— **Rövid hírek.** Beust gróf. párizsi nagy követünk nyugalomba lépett. — **Torontál megye** nagy veszélyben forog a vízáradás miatt. — **Az orosz czár** koronázását, nihilista merényletektől félelem miatt, a jövő évre halasztották. — **Dr. Tóth Miklós** perj. gör. szert. püspök és jeles hazafi f. hó 21-én elhunyt. — **Egy amerikai leány kereskedőnőt** fogtak el Budapesten, ki a Szege-den vásárolt 6 ifjú leánnyal Amerikában akart jó üzletet csinálni. — **Budavár** bevételének 33-ik évfolyadulóját kegyeletesen ünnepezték meg e hó 21-én Budapesten. — **Parasztlázadás** ütött ki Oroszország déli vidékein. — **4000 bányász** mondta föl a munkát, a kevés munkabér miatt, a pécsi és szabolcsi közönség bányáknál. — **Rómában** f. hó 21-én nyílt meg a nemzetközi irodalmi kongresszus. — **Uj üstökös** fedeztek föl a nap közelében, a múlt heti napfogyatkozás alkalmával. — **A honvédelmi miniszter** legközelebb törvényjavaslatot nyújtott be a harczterem elcsesztés és munkaképtelenné vált katonák özvegyeinek és árvaik segélyezésére végett. — **Szerajevóban** f. hó 24-én kezdett meg az ujenczozás. — **Esztergomba** f. hó 28-ára kirándulást tesznek a „Fővárosi iparoskör“ tagjai.

— **Zmertich Iván** a híres sportman f. év június 10-én csolnokra ül Bécsben, s innét a Fekete tengerig akar csolnakázni. — **A miniszterelnök** kijelentette, hogy a regálék megváltásáról szóló törvényjavaslatot a jövő ősztől alkalmazzák. — **Az északsark** expedízióra kiküldött „Póla“ gőzhajó e hó 12-én Norvégia partjain kötött ki, innen tovább megy a magas éjszakra. — **Az európai vasutak** jelenleg 170,490 kilométer hosszúságban ágaznak szét.

— **Apróságok.** Modern köszöntés. Egy magasállású papiegyén igen sok részvényt vásárolt a Bontoux-féle banknál. Pár nappal a bank ezidei bukása előtt, találkozik aétaközben egyik jó barátjával, kit a szokásos „Dics'rtessék a Jézus Krisztus“ helyett, zavarában e szöveggel üdvözölt: „Attól tartok, hogy elvesztett a pénzem Bontouxnál“. — „Mindörökké Amen!“ válaszol vissza az üdvözölt jó barát.

— **Láttál-e már borjut?** kérdé szemléltetési tanítása közben a tanító a kis fiút. Igenis, láttam. S hol? Itt az iskolában. És mikor? csudálkozik a tanító! Mikor tanító ur Kis Pistának azt mondta, te borju.

— **LEVELEZÉS.** Léván, május 23-án. Tekintetes szerkesztő ur! Hogy mennyi szép tehetség lappang a kisdéd gyermekekben s gondos kezelés mellett mily bámulatos

Tárcza.

Híres barsiak.

II.

B a r s i József, tudor.

Még 72 éves életkorán túl is sokat és szakadatlanul munkálkodó nagy tudományú férfit mutatunk be ezennel a „híres barsiak“ sorozatában!

Es e bemutatás alig lesz fölösleges, mert B a r s i J. maga-magáról, annál kevésbé életviszonyairól egy sorra terjedő személyi adatot nem szolgáltatott eddigelő egy életrajzírónak sem! Nekünk sem.

Csak a legbizalmasabb körben, elvéve ejtett egy-egy röpke szóból, majd meg nagyszámú munkáinak szorgos áttanulmányozásából vagyunk képesek némileg átnézni egész életét alkotni magunknak — a derék B a r s i élete — és működéséről.

De ez a kép aztán olyan fényes tükör, a melyből a hazafias erényeknek, az ideális, tudományos törekvéseknek egész hosszú sora jótékonyan ragyog elénk!

B a r s i József, tudor, a 60-as évek óta, mint működő beltág van alkalmazva az orsz. statisztikai hivatalban Budapesten. Evről-évről ő állítja ott össze a statisztikának (államisme) tan- és egyházügyi részét, mely az orsz. hivatalos stat. közleményekben szokott megjelenni.

Leginkább ezen a téren szerzett érdemeiért választá 1870-ben a magy. tud. akadémia levelező tagjának. Megtartott székfoglalójának tárgya: A z e m b e r i ö n t u d a t j e l e n f o k á r ó l, filozófhoz méltó mély fölfogásról, alapos elmélkedésről s éles elméségről tanuskodik, elismerést érdemlő teljes mértékben.

1860 és 70 közt megjelent nagyobb önálló munkái: Magyarország felső tanintézetei és köznevelésének. Az iparosok vagy László mester, 10 aranyal jut. pályamű. Magyarország közokt. statisztikája. A közoktatás statisztikája stb. Ezek köteteket kitevő vaskos könyvek.

Még mielőtt bevonulását tartja vala, megyénk tudós szűlötté, a magy. tudományosság csarnokába, az akadémiaiba, egyik munkájának névtelen ismertetője fölsőhajtva panaszkolja, mondván: „Mialatt pl. Petőfi villámot láttunk, hányan élnek és munkálkodnak még ma is közöttünk, kiket épen, mert — mint a napsugarai zaj nélkül, de a gnál üdvösebben hatnak, alig méltányolunk érdemük szerint.“ A czélzás egy része B.-ra vonatkozik. Névtelen ismertetőnknek óhaja azóta jórészt be-

teljesüle. Még csak Bars megye volna hátra, hogy derék szülőteréről illendőképen megemlékeznék. Rég megérdemelte a tiszteleti tagságot!

Évek során visszavonultságban él a mi ünnepel-tünk, azaz él hivatalának és a tudományának. Nevét ritkán viszi a nagyobb nyilvánosság elé. Hírlapokban találkozni B a r s i József nevével — szinte tünemény! Így legújabbban, jöhet sok év óta, csupán egy epigramm és egy óda alatt olvasta nevét a nagy közönség.

Az első Bem tábornok szobrának leleplezésekor, a másikat Csengeri Antal jötevője és barátja halála alkalmából írta.

Mindkét költemény a P. Hírlap 1880. évfolyamában jelent meg. Az ódának címe: Csengeri Antal ravatalánál s kezdő sorai:

„Romlasztó korszor méltatlan a Csengeri névhez, Melytől most fájó gyászban viszhangzik az ország.“

Magasztalja benne a szerző Csengeri érdemeit, miket a magyar tudományosság terén szerzett, magasztalja az elhunytak szervező képességét, melyet különösen az akadémia újjászervezése közül oly nagy mértékben kifejtett.

Látni való az eddigiekből, hogy ünnepelt barsi hazánkfia életéből, leginkább azon tíz évről igyekeztünk, ha csak fölszínesen is, számot adni, melyeken belül tudományos, önálló irodalmi munkásságának főszüla esik. Igazabban szólva azonban munkássága mindjárt serdültebb ifjúkorával kezdődik! A sokat hányatott B. J. életéből pedig érteni tanuljuk a jellem-edződés és elvszilárdság jelentőségét. E mellett lángoló hon-szerelmet s a haza közművelődésének előmozdítását czélzó, törhetetlen munkakedvet és a nemes tettvágyat tanuljuk nagyrabecstülni — B a r s i n á l.

B a r s i József, bölcsészettudor született Barsvármegyének aligha nem legszerényebb s egyike tán legismertlenebb kis falujában, J á n o s - L e h o t á n, a garami járásban, 1810. febr. 24. Az ottani flandriai származású németek, vulgo „krikke hájosok“ Drexelhajnak hívják kis falujukat.

Német családi nevét B. soha sem használta. Magyar emberhez illően, már kora ifjúságában vette föl a B a r s i nevet és szerzett vele tiszteletet a világ előtt — Barsnak.

Tanult Selmeczbányán és Esztergomban. Papnö-

vendék volt Beszterezbányán, Nyitrán, majd meg Budapesten a központi papnevelő intézetben. — 1830-ban az egyetem felszázados jubileumát ünneplé. B a r s i ez alkalomra alkalmi költeményt írt görög nyelven. Az egyetem akkori híres orvos-tanára, Stáhlly azon évben rektor, B.-nak köztetszessel fogadott versét, saját költségen kinyomatta. S ezen magasztaló dicsvers B a r s i Józsefnek egyszersmind első irodalmi zsongéje. Mennyi idő az ifjú lelkesedés ez első fölfakadása és a számokkult kultus közt — az orsz. stat. hivatal irodájában! És közül a viszontagságos éveknek milyen hosszú gyászora!

Elvégezve Budapesten a theológiát, B. még mindig annyira fiatal volt, hogy áldozárrá nem lehetett fölavatni. Ekkor vette magához a Beszterez-Szentkereszt püspök Belánszky s Bausit iktatónak alkalmazta vala püspöki irodájában.

Fölszenteltetése után több helyen káplánkodott s végre tábori lelkésznek került Olaszországba a hol 3 évet töltött.

Ekkor sajátítá el teljesen az olasz nyelvet. Megjegyzendő, hogy nyelvek tanulásához mindig nagy hajlama volt. Az ó-klassz. nyelvekben való jártassága által már a budapesti papnöveldeben tünt ki kiválóan s jelenben az európai u. n. művelt nyelveket rendre beszéli.

Hazajövet Nagy-Bicskén, Fehérmegyében kapott plébániát. Önvédelmi harezunk idejéből is nevezetes pontja az országnak — Bicske.

A bicskei új plébános ritka sikerrel kezdé itteni működését. Nem is említve sok üdvös újítását, miket a község javára érvényesített, egyházi szónoklatait messze vidékről jöttek emberek meghallgatni. Mindig a fölvilágosodott vallás tanait hirdeté a szószékről, szabadelvűen és kiváló hazafias szellemben.

Vörösmarty, Petőfi, Bajza s más barátjai nem egyszer rándultak Bicskére, meghallgatni B a r s i pártlan szép prédikációját.

Eközben keményen czikkezett a bicskei plébános hol a Kossuth Pesti Hírlapjában, hol meg a Csernányi Márciusában és más egyebütt. Tettel, szóval védte a magyar haza ezeréves szent jogait.

A magas klérus azonban zngolódni kezdett a bicskei derék egyházi atya szabadelvű magatartása miatt s leginkább ez volt az oka, hogy B., a ki már püspöknek is volt kijelölve, a székesfehérvári egyházi gyűlésen, jelöltségével nem tudott keresztüli hatolni. Pártja azonban a mely igen tekintélyes volt, B.-hoz

E c z e t e s e d é s. Ez a boroknak egy gyógyíthatatlan betegsége, — és pedig azért gyógyíthatatlan, mert oly okok közreműködése által jön létre az eczet, melyek már többé el nem távolíthatók; elpalástolhatók ugyan annyira, hogy az eczet íz és szag nem érzik, de ha vegyi vizsgálat alá vesszük, megfogjuk benne találni az eczetsavat. Ha rendszeren nincsenek töltögetve a borok, a szesznek bizonyos része élelyt vesz föl, vagy a hordó likaesain, vagy az akona megszáradása következtében származó nyíláson át, a hozzá betóduló levegőből, melyben folyton mérhetlen sokaságu gomba-sporák uszkálnak, s így ezek is bejutnak a borba. Ekkor a szesz egy kellemes szagu aldeydot alkot, az acetyl aldeydot ($C_2 H_4 O$), melynek savanykás íze s jó szaga még nem igen sejteti magáról, hogy ő a betegség előhírnöke. Az eczet gombák folytatják működésüket, mely abból áll, hogy a szeszt eczetsavra és vízre bontják. következőképen: a szesz áll 2 r. szénevy, 6 könevy, 1 élelyből ($C_2 H_4 O$), a könevyből 2 r. kiválik, egyesülve az élelyvel, vízet eredményez; ugyan ekkor a levegőből 2 élely vétetik s lesz az eczetsav: ($C_2 H_4 O$) = $C_2 H_4 O_2$ eczet + $H_2 O$ víz.

Minél melegebb a pineze, annál jobban kedvez a gombák vegetációjának s minél testesebb a bor, minél nagyobb a banyagság a töltögetésben, annál jobban terjed az eczet sav. Sok kísérletek tettek az eczetsav eltávolítására, de igen kevés sikerrel; aljakkal való közömbösítésről szó sem lehet, mert ekkor borunk kellemes savanyát a borkő-savat is közömbösítnék, s ekkor nem érne semmit. Lehetne ugyan borkősav hozzáadása által ismét savanyt adni, de a reá tett költségek, a vele járó munka s idővesztés sokszorosan fölfülhaladna a bor értékét s még sem lenne egészen jó. Elpalástolni lehet szénsavval való telítés, vagy glicerint hozzáadás által, de ha hamar el nem használtatik, bővített kiadásban jelenik meg az eczet sav. Megóvjuk: ha edényeinken nem hagyunk bort megsavanyodni, használat előtt és után mindig megmostuk, ha a hajtalmot eltávolítjuk, tehát erősebbé, szeszesebbé tesszük; ezt már szüretkor kell kezdeni, hejjon hagyni és zártan erjeszteni, ha a levegőt mindig kizárjuk, töltögetés, hosszú akonák használata által.

K e s e r e d é s. Ez egy gyógyítható betegsége a boroknak s rendszeren a finomabb faj borok szenvednek benne, mely abból ered, hogy az elhanyagolt fejtes következtében, sok seprő marad alattok, mely mint tudjuk nem egyéb gomba esirmagvak s egyéb tisztatlanságok halmazánál. Egy gomba faj, melyet jellemez hosszú bütykös szára, megtámadja a fest-anyagot s az általa eszközölt fölbontási termények között egy keserű anyag is található, melytől vette ezen betegség. Eltávolítjuk gyakori kénezés, derítés és fejtesek esetleg szűrlés által. Távol tartjuk a bortól helyes kezelés és gyakori fejtesek által.

N y u l ó s o d á s. Ez rendszeren a bő fehérnye tartalmu s cersavban szegény borokat támadja meg. Ha-

hang egyáltalában nem illó a Népt. Lapjához, annak érdemes szerkesztőségéhez. Be kell ismernünk, hogy egyik a támadásban, másik a védekezésben heves, tulzó s egyik sem engedi a maga jussát. — En, mint ki egyikkel sem érthetek egyet, úgy hiszem, nem jogtalanul rovom meg mindkettőt. Hazánk népoktatásügyének kérdése több tapintatosságot, több önmérsékletet s az ellenérvek helyességének több beismerését érdemelne meg. Nem átalom kimondani, hogy a Népt. Lapját a modorra nézve inkább hibázhatom, mint a másikat. A Népt. Lapjától a néptanítók mindenben példányszerűséget várhatnak és várnak; de, úgy látszik, eddig nem mindenben felelt meg a siker a várakozásnak.

No de, a ki itéletet mer koezkáztatni, annak véleménye is van. Igen; talán szerénytelenség oly két első rangu népoktatásügyi közlönyt valamiben elítélni nekem, igénytelen egyénnek; de inkább elviselem a szerénytelenség vádját, mintsem tőrni birjam azt, hogy a tárgyalat fontos kérdésben eltértek ezen, egyetlen czélből: „hazánk népoktatásügyének javítása.“ En esután e czélt tekintve veszem e kérdést s hogy itéletet mondhassek, szabadjon az orsz. tan. képv. közgy. eredményén futólagosan bíráltilag áttekintem.

E közgyűlés szervezetében hiba, mi pedig sokszor ki volt emelve, hogy a népoktatásügy nem minden tényezője vesz benne részt. Így a humanisztikus intézetek és kisedóvodák. A tanítónők kizárásá is tulóvatosság volt. Inkább félhetünk attól, hogy nőben a valódi érdem kevesebbé méltatjuk a magunk érdemtelenségénél, mint megfordítva; de ennél nagyobb hiba, hogy nincs meg a képviselők arány. Nem értem, mért kívánták a néptanítókat mentül kevesebb számban látni a „tanítói közgyűlésben“? No, ez menthető azzal, hogy úgy is nagy többsége áll e közgyűlésnek a legilletékesebbekből, néptanítókból; hanem az nagy bizalmatlanságra mutat a tanítók önmérséklete iránt s bizonyos bürokratikus színt árul el, hogy a tanügyi politikai kérdéseket teljesen kizárták. En már nem látom üdvöznek, a magyar tanítói kart mint gyermeket vezetni. Mindenesetre sértés e nagy testület ellen s mint bizalmatlanságból eredő, esoda-e, ha kiált a hevesekben, bizalmatlanságot szül. Az óvodák, gyermekertek, humanisztikus intézetek fölött sem tartom okadatolva a vitatkozás lehetőségének, bár egy időre is betiltását. Az előkészítő bizottság úgy is föladatának ismeri a kip-kapkodás, rendszertelenség megátolását.

Különbén ezen, az állam költségén s felügyelete alatt álló tanító-gyűlések fölötté átlanak úgy az eddigi egyetemes, mint a tervezett orsz. tan. egyletek egyesülésének leendő gyűlései fölött. Mert ez megvan s tökélyesbülését mi sem gátolja; mert szervezeti hibái nem oly nagyok, minőknek lenni állítják; mert teljesen rendezett s erős alapon nyugszik, ámbár baj, hogy nem törvény létesítő, mert határozatainak érvényt szerző biztosan és rövid uton; mert a tanítói kar, mint szaktestület megalakult s alakulása hivatalosan elismert.

(Vége köv.)

eredményt lehet elérni, azt a sz. Vinczéről nevezett nővérek vezetése alatt levő kisedóvoda mai napon megtartott vizsgálatá igen fényesen beigazolta. Csak azon lehet méltán csodálkozni, hogy e városunkra nézve valódi áldást hozó tanítótét iránt oly kevés érdeklődés mutatkozik, mert míg más városokban minden szülő siet gyermeke vizsgálatára, hogy részese lehessen az örömmel s megjelenésével büszkítőlag is hasson: addig itt alig néhány érdeklött anya vett részt ez igazán jól sikerült örömmepélyen. Nem szándékom az okokat fűrkészni, mert könnyen az emberi gyarlóság s tulzótt szülői szeretet nevelésé hibáira vagy indokolatlan melegségeire bukkanhatnék, inkább elmondom, hogy a jelenlevők mindegyikét meglepték a gyermekek szabatos és szép kifejtéssel hangsúlyozott feleletei ép úgy, mint az értelem fejlesztő gyakorlatok s szivnemesítő dallamok kellemes összhangja. S ha volt, mi lehangelő hatást tett a szülőkre: úgy az igen tisztelt óvónó gyengélkedő egészsége volt az; ez és az elodázhatlan építkezés is követelte különben a vizsgálat ily korai megtartását. Midőn ez utóbbi körülményt mint örvendetes hírt fölemlítjük, egyuttal sokaknak érzelmét hisszük tolmácsolni, ha azt kívánjuk hogy a gyermekeknek e valódi órangyala s gondos mentora t. Tarsilla nővér, *mielőbb* bajából teljesen kiépülve térjen vissza körmükbe a szülőknél és gyermekeknek öröme.

x.

T a n ü g y.

Az orsz. tanítói képviselők közgyűlés.

Talán mulasztást is követünk el, hogy e tárgyal tanügyi rovatunkban eddig nem foglalkoztunk, holott annak nagyfontosságát tagadni senkinek sem lehet. E mulasztás szán-szándékos volt. Végét vártuk nemesak az első orsz. tan. képv. közgyűlésnek, figyelemmel kísérve azt működése minden mozzanatában, hanem bevártuk az eredményt is, mely „A vall. és közokt. miniszternek határozat-i az 1881 év augusztus havában tartott orsz. tan. képv. közgyűlés munkálataira“ cím alatt immár előttünk van.

Esztünkbe jut, minő ellentétes áramlatok küzdöttek egymással e gyűlés előtt, alatt és után s küzdenek most is. A Népn. Lapja s vele a tanítóság egy tekintélyes része e közgyűlés ellen volt s bár egyszer megnyugodni látszott, most, az eredményt látva s kicsinyelve, ismét ellene van. Rill s vele a tanítóság egy töredéke, bár „örömmel fogadja a miniszter által tervezett tanítói testületi gyűlést“ — úgy látszik, a kiindulási pont s az eszközök megválasztásában nem levén egyező véleményben, szintén elégedetlenkedik. Csak a hivat. lap, a Népt. Lapja az, mely föltétlenül helyesli s a megtámadások ellen védi. Nem lehet itt böven szólanom különösen azon vitáról, mely az „ellenzék“, a Népn. Lapja és a Népt. Lapja között lefolyt s folyik. Mindkettőben van tulzás, elfogultság; ez utóbbiban megvan az arrogancia követelése, amannak s vele a tanítóság egy részének fitymálása, melyek aztán összehatva sokszor oly hangon viszik a vitatkozást, mely

mindvégig hű ragaszkodással viseltetett. Hogy a gyűlésen a tárgyalások nem latin, hanem magyar nyelven folytak, ez is B. érdeme volt.

És itt némi kitérést engedjen az olvasó.

Szabadságharizunk történetéből ismeretes ugyan is, hogy 1848. télen (rendkívül hideg tél volt!) békekövetség járt Bieskén Windischgrätz hercegnél, az osztrák hadsereg fővezérénel. „Mit Rebellen unterhandle ich nicht“-féle válasz is eléggé ismeretes.

A küldöttség Deák, Battányi, Majláth országbíró és Lonovics parlamenti tagokból állott. Az első éjjel egyetlen szobát rendeltek számukra két ágygyal. Parlamentreink a kimerültség voltak már elfáradva. Ekkor jutott eszébe Lonovics érseknek, hogy titkárát a bieskei kath. paphoz B a r s i h o z küldje szállást kérni. A titkár azonban csakhamar elcímülve jött vissza, jelentvén, hogy a tisztelendő urat, a kihez küldve volt, ő előtte verték vasha s vitték el fegyveres katonák. Lonovics e híre elhalványult s az éjszakát karos székben tölté — álmatlanul.

Elvitték Barsit. Hová? Egyenesen Bécsbe. Hogyan? Ókrós szekéren!

Nem sokára a budai es. haditörvényszék elé állították s rádíktáltak nem kevesebb mint 20 évi börtönt.

A vizsgálati fogságot a hírhedt pesti Ujépületben tölté. Ugyanakkor ott volt többi közt: Battányi Lajos, Madarász József, Tóth Lőrincz és mások.

A vizsgálat befejezése után B a r s i t Józsefstadthba, majd meg Olmützbe vitték. Ott ismerkedett meg Bernáth Zs. nógr., Szontágh P. keszi, Hajdu Lajos, Perlaky, Szlávay J., Tóth A. Laki Dömötör és más hazafiakkal.

De B a r s i József munkás szelleme a börtönben sem tudott nyugodni. Itt is irodalommal s még inkább történelemmel foglalkozott. Harmad magával lefordította Gibbon rom. bir. hanyatlása ez. nagy munkáját, eredeti angolból.

Ferencz József király nászülése alkalmával (1857) amnesztiát kapott. Szabadlábra helyezték s így került B. vissza hazájába, sanyaruan eltöltött 8 évi börtön-szenvedés után, megtörve nem annyira lélekben mint inkább testben. Következményeit most is sinli a 72 éves agg férfiú.

Könyvtárát, butorait s egyéb értékes holmiját, a míg oda volt, rég elkobozta az ellenség. Mit kezdjen most, hová forduljon, ha élni akar. . . . ?!

Pesire jött. Nevelőjé lett B. Oreczy Irma és Csekonics Margit komteszéknek Gaál József barátja (író) ugyanott a fiukat nevelte.

Nemsokára ezután a pesti reáliskolához került a német ny. tanárának. Ugyanakkor ismerkedett meg későbbi nejevel a nagy műveltségű H e r c z e g h Friderikával, egy tekintélyes fehérmegyei ügyvéd bájos leányával, P ó l y a J. hírneves orvos tanár közeli rokonával. P. J. tudvalevőleg szintén Barsmegyébe való volt.

A kedves nő kedvéért B a r s i áttért a ref. vallásra s nemsokára a budapesti ref. kollégiumon tanárrá választották. Ez a 60-as évek elején volt. Ugyanekkor írta a szerelem és házasságról tárgyu, komoly erkölcsi tanulmányát.

1860. és 70. közt esik, amint említék, komoly tudományos munkálkodása. Sokat írt ekkor a Csengeri budapesti Szemléjébe, a kritikai lapokba, Kalauzba és más-hová. Lefordította Bock „az egészség“ négy könyvét, nem különben Liebig mezőgazdasági nagy munkáját. Átdolgozta May Tamás „Az angol parlament és eljárása ez. munkáját. A magyar horvát tengerpart hajóforgalma, népesedési mozgalmak stb. önálló munkák, szintén ebből a korszakból valók.

A 60-as években Csengeri Antal, Pényes Elek, Hunfalvy János, Beöthy Leo, Halász Imre és B a r s i József megalapították az orsz. stat. hivatalt, a melyben B. mint a kormány által kinevezett beltag, a mint mondva volt, a tanügyi és egyházi részét vezeti egész a jelen óráig. A statisztikából (államisme) B. előadásokat is tartott az egyetemen.

Nem egy munkáját kellene még felsorolnunk, ha rendkívüli szorgalmának és sokoldalú képzettségének teljes képét kívánánk szerény soraink folyamán föltüntetni. Ámde mi nem kívánunk akadémiászerű, azaz teljesen kimerítő életrajzot nyújtani, csupán könnyed jellegű tárcánkban mint a „barsi híresek“ egyik híresének szándékunk — pro memoria — egy kis emléket állítani a „Bars“ hasábjain.

És még mindezzel sem tudjuk befejezni talán már ugyis hosszúra nyult sorainkat! Még mindig találunk nyomós élettörténeti adatokat, a midőn Jánoslehotai szülöttünk gazdag múltja fölött elmélkedünk.

Ifjabbkori munkáiról alig szólottunk még. Pedig mennyi van!

Igy a 40-es évekből fölemlítjük: Kérem a házhoz. A magyar hősi vizsgálat (Hunyadi Mátyás kora előtt), Furcsa beszéd, a ki mondja, hogy leányak nincsen gondja — kezdetű, gyönyörű népdal stb. stb. Az 50-es évekből valók: A magyar gazdasszony, Ada-

lék a haza ismertetéséhez, Nyelvészeti események stb. stb.

B a r s i József teljes életében nemesak könyvbuvár, hanem nagy könyvbarát és könyvgyűjtő volt. Mutatja, többi közt azon értékes könyvtára, melyet a budapesti ref. kollégiumnak ajándékozott, mikor a tanárságtól búcsút vett.

A 70-es évek elején Gliczy Ignác orsz. követ nagybecsű könyvgyűjteményét a képviselőháznak ajándékozta, ezzel vétvén meg alapját a ház jelenben már szépen gyarapodott kézi könyvtárának. B. J.-et ajánlották az új könyvtárnoki állomásra, minthogy nálánál nagyobb könyvismerő szakferfiú akkor az országban alig volt.

Hajlott kora nem engedé, hogy elfogadja az ajánlatot. Szemei már akkor meggyöngyölve, hallása pedig szintén nem a legjobb.

De ezen fogyatkozások dacára is B. J. még mindig a legnagyobb lelkiismeretességgel és pontossággal, sőt szenvedélylyel végzi hivatalos teendőit. Lélekben még most is csak olyan fiatal, mint hogyha 72 éves korából legalább is a felét levonnók. Különösen emlékező tehetsége határos a bámulatossal. Élő könyv, élő lexikon.

Böles módjára elvonultan él (Budán) régi emlékeinek s hogy mi ifjabb nemzedék — különösen barsiak — még sokáig örvendhessünk az élők közt való maradásának, tanulva, hallva sokat az ünnepeitől, tapasztalva általa, a mi tanúságos és tanulságos még többet — óhajunk főbbje marad mindenha!

Az ég éltesse sokáig Barsmegye büszkeségét — dr. B a r s i József tudós földinket! **Garami Rikárd.**

Miert hallgatók.

Válasz az interpellációra.

Hogyha beszélni: ezüst; hallgatni: arany; s kifogyott az:

Nemde tanácsosb hogy, gyűjtsük a drága aranyt?! Már az ezüstfolyam a tőzsdén is vesztí hatályát,

És az arany borjút kezdi imádni kiki.

Mit tehettek mást én magam is? be, beállok a sorba;

Hallgatók és tanuló hát az arany tudományt!

És mert „várandók“ a napok, mint mondja a F á m a ;

E korszak „viselő“ n a g y s z e r ű l a p születik.

Gyűjtöm azért az erőt, hogy hát rettegni ne kelljen,

A vész és a halál rettenetes g i g a s á t.

S mert G o l i á t o k n a k csak szent Dávid hegedül be;

Hallgatók. — Az hűn zeng h u m b u g o t és i g a z a t.

Luna.

